

Наративний аналіз дослідження Святого Письма

В'ячеслав Стецько

1. Народження наративного аналізу

Наратологія – це теорія оповіді (нративу, лат. *narrare*). Наратив – це оповідання, яке складається з ряду взаємопов'язаних подій, мета якого донести читачеві головну тему або ідею розповіді. Поняття наратології та наративу формувалося в ХХ столітті, а більш систематичного та визначеного характеру почало набувати в 60 роках¹.

Про можливість використання наративного аналізу в інтерпретації Святого Письма почали говорити в другій половині 70 років минулого століття, а в 80 та 90 роках була опублікована частина праць, присвячених можливостям використання цього методу в дослідженні Святого Письма².

Сьогодні біблійні науки успішно використовують досягнення сучасного літературознавства, у тому числі і наратології. Більш як третина текстів Старого Завіту зафіксована у формі нарації. Також і в новозавітних текстах, особливо Євангеліях, Діяннях Апостолів присутні нарації. Більше того, треба звернути увагу на факт, що історія спасіння, яку передають книги Нового Завіту натхненими авторами передавалася за допомогою оповідання. А розуміння сенсу оповідання пов'язано з реакцією читача та самим процесом читання. Текст біблійного оповідання не є мертвим записом, хронікою подій, але здатний увійти у взаємовідносини з читачем, задає питання та очікує відповіді.

¹ Поняття наратології з'явилося в працях французьких структуралістів. В 1969 році Цветан Тодоров впровадив термін *la narratologie* щоб продемонструвати, як французькі структуралісти (нп. Роланд Барт, Клод Бремон, Жерар Женет, Альгїрдас Греймас) розуміють наратологію в контексті структурної лінгвістики Фердинанда де Соссюра.

² Див. Alter R. *The Art of Biblical Narrative*. – New York, 1981. Bar-Efrat S. *Narrative Art in the Bible*. – Sheffield, 1989. Powell M. A. *What is Narrative Criticism? A New Approach to the Bible*. – London, 1993.

Наративний аналіз підходить до Біблії як до літератури. Зміст та структура оповідання аналізується як одне ціле. Завданням аналізу є показати, яким чином текст відкриває читачеві ту чи іншу істину. Іншими словами, наративний аналіз полягає у відкритті питань, які текст ставить читачеві. Але також треба пам'ятати, що Біблія не є світською книгою, не є тільки літературою. Головна тема Святого Письма – це спасіння, яке Бог дає кожній людині. Питання, які ставить ця вічна Книга, відносяться до сфери щоденної екзистенції людини, сфери прийняття рішень. Це ті рішення, від яких залежить майбутнє людини. Більшість біблійних оповідань спонукає читача дати відповідь на всі присутні питання та задуматися над їх екзистенціальним характером. Без відповіді читача текст залишається неповним, незавершеним. У ході аналізу необхідно визначити, яким чином текст звертається до читача, які містить виклики.

Щоб зрозуміти, яким чином біблійний наратор керує думками, поглядами та переконаннями читача, необхідно звернути увагу на деякі елементи наративного аналізу:

- визначення початку та кінця нарації,
- аналіз теми, сюжету та фабули нарації,
- автор, наратор та читач,
- головні герої та персонажі нарації,
- аналіз часу, простору та перспективи нарації.

2. Визначаємо початок та кінець нарації

Сьогодні більшість біблійних перекладів, у тому числі українською мовою, містять поділ на розділи та часто окремим фрагментам надаються заголовки. Наприклад, притча про злочинних винарів, очищення храму тощо. Однак старожитні свідоцтва новозавітного тексту, зрештою як і старозавітні свідки, не знають такого поділу. І тільки в половині XVI століття сформувався поділ, який ми сьогодні маємо. Заголовки до окремих фрагментів – це вже сучасна історія³.

На жаль, наявний сьогодні поділ не завжди співпадає з дійсними межами тексту. Якщо ми аналізуємо короткі фрагменти тексту, то

³ Поділ на розділи в 1206 році зробив Стефан Ленгтон, Вперше нумерацію віршів єврейського Старого Завіту зробив Ісаак Натан в 1440 році. У 1550 році Роберт Етьєн, відомий дослідник тексту Біблії, зробив власний поділ на вірші, який існує до сьогоднішнього дня.

визначення початку та кінця нарації не є складним завданням. Але по-іншому ситуація може виглядати в довгих, складних оповіданнях. Дослідник мусить добре вивчити та проаналізувати текст, щоб визначити його структуру та поділ. Отже, наприклад, біблійні екзегети обговорюють і дискутують над питанням, де починається і де закінчується історія перебування Ізраїлю в пустелі. Чи починається в книзі *Виходу 13, 17-22* та закінчується в книзі Ісуса Навина, тобто перехід через ріку Йордан? Також історія Йосипа, як визначити де починається, а де закінчується? (*Буття 37-50*) – під час першого примирення з братами чи після смерті Якова? Отож, одним із головних завдань при застосуванні наративного методу в дослідженні біблійних нарацій є необхідність створення чітких критеріїв у визначенні меж наративних одиниць.

У процесі визначення початку та закінчення нарації необхідно звертати увагу на такі елементи:

- а) наявність наратора та його бачення теми. Наратор це особа, від імені якої він веде розповідь, передає голос іншим персонажам історії, описує або коментує події. Тема нарації, або її головна думка, зв'язує окремі елементи та гармонізує оповідання. Як правило, цей зв'язок має характер хронологічний та логічний. Хронологічний, оскільки передбачається послідовний розвиток подій. З другої сторони, кожне оповідання – це своєрідна логіка, яка виникає з хронології – події взаємопов'язані, між ними існує причинно-наслідковий зв'язок (*Бут. 6, 14-21*. Бог дає команду Ною, а в 6, 22 наратор не тільки говорить, що Ной побудував ковчег, але додає, що він виконав веління Бога). Наше завдання – визначити головну тему оповідання, у якому моменті вона починається та де закінчується.
- б) присутність дійових осіб, головних героїв розповіді. Аналізуючи той чи інший фрагмент оповідання, треба звертати увагу на залученням автором до розповіді головних героїв та інших дійових осіб та їх зникнення. Присутність головних дійових осіб, також може означати початок та кінець розповіді. Часто зміна сцени (час, місце, обставини) або відсутність продовження історії означає зміну нарації, рамки оповідання.

Власне, нашим завданням і є визначити ці рамки, тобто початок та кінець оповідання.

- в) стиль та мовні особливості нарації. Література біблійна не є результатом праці одного автора. Над однією книгою, чи навіть фрагментом Біблії могло працювати декілька авторів, додатково текст проходив пізніше редагування. Кожний автор – це не тільки конкретний досвід, але також і стиль, словниковий запас, теологія. Тому на етапі визначення початку та кінця нарації також можуть бути корисними стилістичні критерії, якщо вказують на послідовні етапи акцій або поділ головної теми оповідання. Стилістичні критерії це: інклюзії, повторення, хіастичні структури.

3. Аналізуємо тему, сюжет на фабулу нарації

Тема – це основа літературного твору, про що в цілому йдеться мова в творі. Як правило, тема має статичний, узагальнений характер. У читача після закінчення читання залишається головна думка, ідея, тема біблійного оповідання чи книги. Незважаючи на те, що в нарації тема «втоплена» в хронологічний та логічний порядок дій, суть теми ставиться понад конкретну історію, хронологію чи логіку. Від теми залежить розміщення різних компонентів оповідання.

У біблійній літературі тема часто пов'язана з конкретною подією, тому можемо говорити про «тему подій». Тема подій – це розповідь, яка описує зміну ситуації або, наприклад, перехід від ситуації нещастя (щастя) на початку, до ситуації щастя (нещастя) в кінці. Момент, у якому відбувається цей перехід або зміни, зветься «перипетія». Але також буває, що тема ілюструє процес переходу від неусвідомлення до розуміння головної думки нарації. Момент розуміння або усвідомлення чи одкровення зветься «анагноризм»⁴.

Біблія часто використовує елементи перипетії та анагноризму. Історія Йосипа в книзі Буття (45: 1-4), де Йосип відкривається своїм братам та наступає зміна ситуації. Але також приклад Авраама (Бут. 22), де Бог його випробовує на вірність, та де настає зміна ситуації і момент розпізнання голосу Ангела (Бут. 22: 11).

⁴ Терміни *Peripeteia* та *Anagnorisis* запровадив ще Арістотель у своїй Поетиці. З того часу використовуються в літературі та кінематографі.

З іншого боку, в біблійних оповіданнях ми можемо зустрітися з так званими об'єднаними, замкнутими темами. Ці теми не містять у собі розбудованої акції чи особливого одкровення. Об'єднана тема складається з подій, де кожна має своє неповторювальне значення в контексті цілого оповідання. Але зв'язок між цими подіями вільніший, окремі частини більш незалежні. Прикладом таких тем можуть бути такі старозавітні книги, як книга Іони чи Естер, але також розповіді про Давида, Саула та інших біблійних героїв.

Особливу увагу при аналізі біблійних нарацій треба звертати на так звану сюжетну лінію та фабулу⁵. Сюжет – це ряд подій в оповіданні, які заплановані згідно з опрацьованим автором сценарієм. Це розповідь без дотримання хронології, з переміщенням у часі, вставками, додатковими описами. Фабула – це хронологічний та логічний перебіг нарації, подій в оповіданні. Фабула визначає межі сюжету в часі та просторі і відповідає за так звані наративні структури: зміни в оповіданні, перебіг подій. Сюжет, зі своєї сторони, відповідає за дискурсивні структури: головна ідея, тема, яку мусить запам'ятати читач, предмет оповідання.

Сюжет і фабула впливають на розвиток теми оповідання. Згідно з класичним методом тема нарації може розвиватися за схемою: експозиція, початок дії, розвиток (ускладнення), вирішення проблеми та закінчення. Експозиція – частина твору, яка звертає увагу на суспільне середовище, риси характеру дійових осіб, історичні умови, що впливають на розвиток подій, з метою підготувати читача до дальших дій в оповіданні. Прикладом експозиції може бути початок книги Іова:

«Був чоловік у країні Уц, на ім'я йому Йов. І був чоловік цей невинний та праведний, і він Бога боявся, а від злого втікав. І народилися йому семеро синів та три дочки. А маєток його був: сім тисяч худоби дрібної, і три тисячі верблюдів, і п'ять сотень ярем волів, і п'ять сотень ослиць та дуже багато рабів. І був цей чоловік більший від усіх синів сходу» (Йов 1: 1-3)⁶.

В експозиції широко використовуються дієслівні форми, характерні для «сцени» (переднього плану) та «фону» оповідання (*imperfectum*, недосконалий час).

⁵ Див. Еко У. Роль читателя. Исследования по семиотике текста. – СПб, 2005. – С. 54.

⁶ В статті використовується переклад І. Огієнка.

Після експозиції розпочинається дія (акція). Як правило початок акції це конкретний момент проблеми або конфлікту. Інколи експозиція може зливатися з проблемою. Конфлікт може з'явитися в будь-якому моменті та прояві. Прикладом може бути історія Авеля та Каїна:

«І зглянувся Господь на Авеля й на жертву його, а на Каїна й на жертву його не зглянувся. І сильно розгнівався Каїн і обличчя його похилилось» (Бут. 4: 4-5)⁷.

Розвиток теми нарації це події, які в кінцевому результаті ведуть до вирішення проблеми. Завдання цих подій – це не тільки обґрунтувати, пояснити, знайти аргументи, але також поступово змінити ситуацію на краще. Прикладом розвитку теми нарації може бути історія десяти кар з книги Виходу (7-12). Тільки після всіх кар фараон відпускає ізраїльський народ. Дещо іншим прикладом, який показує динаміку розвитку теми, може бути книга Йова, де вірші на початку книги та в кінці відкривають рамки розвитку теми:

*«І був цей чоловік більший від усіх синів сходу» (Йов 1: 3)
«...бо ви не говорили слушного про Мене як раб Мій Йов (Йов 42:7)*

Нарація може містити «перешкоди», які затримують вирішення проблеми. Перешкода може з'явитися вже на початку події. Інколи біблійна наратологія використовує так звану «структуру драбини»: конкретна дія повторюється декілька разів, аж поки не призведе до вирішення проблеми (*пор. Бут. 8: 8-12*).

Після розвитку теми йде вирішення проблеми і закінчення. Вирішення проблеми – це закінчення дії та її розвитку, а також відповідь на питання, яким чином проблема була вирішена. У книзі Буття є багато прикладів вирішення проблеми. Наприклад, історія Якова та Ісава (Бут. 33). У книзі Йова Бог виправдовує праведника та й повертає його до першого стану:

«І Господь повернув Йова до першого стану, коли він помолився за своїх приятелів. І помножив Господь усе, що Йов мав, удвоє» (Йов 42: 10).

Закінчення нарації – це фраза, яка формально закриває дане оповідання. Після цього ані тема, ані акція не має місця. Прикладом може бути закінчення в книзі Йова у вірші 16 і 17:

⁷ Початком дії може бути наказ Йоні (1:2), або інструкції, дані Мойсею (Вихід 3-4).

«А Йов жив потому сотню й сорок років, і побачив синів своїх, чотири покоління. І упокоївся Йов старим та насиченим днями» (Йов 42: 16-17).

4. Визначаємо автора, наратора та читача

Вважається, що автор – це особа, яка створила дане оповідання, художній твір (проект, винахід, дослідження) тощо⁸. Однак питання авторства набагато складніше та глибше. Автор може бути реальний (справжній), а також може бути ідеальний (внутрішній, прихований)⁹. Реальний автор – це той, який написав дане оповідання, книгу, лист, Євангеліє. Сьогодні ми не маємо можливості ідентифікувати конкретну особу (реального автора), яка написала ту чи іншу біблійну книгу, до того ж, окремі біблійні книги можуть мати декілька реальних авторів. У процесі наративного аналізу нас не так цікавить конкретний історичний автор, як більш внутрішній, а ще більше нас цікавить наратор. Ідеальний автор – це образ автора, який створює читач у процесі читання. У більшості біблійних текстів ми знаємо тільки ідеального автора. Більшість біблійних старозавітних авторів – це анонімні автори. Читаючи біблійні книги, ми самі створюємо образ автора, який відрізняється від справжнього автора, створюємо образ його життєвих турбот, екзистенціальних виборів, характеру.

Окрім автора (авторів) нарації, необхідно звернути увагу також на наратора. Наратор (оповідач) це особа, яка розповідає в тексті¹⁰. Наприклад:

«А зміркувавши, він прийшов до садиби Марії, матері Івана, званого Марком, де багато зібралось й молилось» (Дії 12: 12).

Якщо автор біблійних оповідань може існувати незалежно від свого твору, то наратор є частиною нарації. Наратор прикріплений до нарації та не може існувати без неї. В оповіданні також може бути декілька нараторів. У багатьох біблійних текстів автор ідеальний та наратор ототожнюється. Але також буває, що автор ідеальний вводить персонажа, який починає розповідати від свого імені, де думка ідеального

⁸ Див. Автор // Літературознавчий словник-довідник за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка – К.: ВЦ «Академія», 2007.

⁹ Див. Ткачук О. Автор // Наратологічний словник. – Тернопіль, 2002. – С. 7.

¹⁰ Див. Ткачук О. Наратор // Наратологічний словник. – Тернопіль, 2002. – С. 155.

автора не збігається з думкою наратора. На ці деталі в ході наративного аналізу треба звертати увагу.

Наратор у біблійних текстах, як правило, у всьому обізнаний, всюдисущий, може навіть знати, що відбувається в духовному світі:

«І сталося одного дня, і поприходили Божі сини, щоб стати при Господі. І прийшов поміж ними й сатана. І сказав Господь до сатани: Звідки ти йдеш? А сатана відповів Господеві й сказав: я мандрував по землі та й перейшов її» (Йов 1:6-7).

У нарації наратор керує діалогом, передає голос іншим персонажам, може звертатися безпосередньо до читача.

Окрім автора та наратора, важливу роль у процесі оповідання відіграє сам читач. Це власне читач, інтерпретуючи біблійний текст, приходиться до тих чи інших висновків. Буває, що автор не передбачить усіх інтерпретаційних можливостей оповідання і читач по-іншому розуміє текст. Тому в наративному аналізі відрізняють реального читача від ідеального (віртуального)¹¹. Ідеальний читач – це той, якого сам текст створює, ставить питання, на які читач мусить дати відповідь. Реальний читач – це кожен, хто має доступ до тексту. Рідко коли історія скеровується безпосередньо до реального читача. Наприклад, читаючи Євангеліє, часто бачимо невіру учнів. Ідеальний читач буде дистанціюватися від такої поведінки перших учнів Ісуса Христа і намагатиметься робити все можливе, щоб не повторити їх помилок.

Намагаючись максимально правильно відтворити постать ідеального автора та ідеального читача, варто також взяти до уваги досягнення історично-критичного методу. Ідеальний автор та ідеальний читач знаходяться в конкретному історичному середовищі. Так само як і текст був написаний у конкретних обставинах та історичному моменті. Тому при вивченні біблійних текстів за допомогою наративного аналізу необхідно вивчати життєве середовище як реального так і ідеального автора та читача.

5. Аналізуємо головного героя та персонажів нарації

Одним з важливих елементів біблійного наративного аналізу є визначення ролі, яку відіграє головний герой (герої) та персонажі нарації.

¹¹ Див. Ткачук О. Читач // Наратологічний словник. – Тернопіль, 2002. – С. 157.

Головний герой (протагоніст) – це персонаж, який грає провідну роль в оповіданні. Окрім того, в нарації можуть виступати й інші персонажі. Яким чином класифікуємо та описуємо героїв оповідання?

У літературі, присвяченій наративному аналізу, можна знайти поділ героїв оповідання за схемою: протагоніст (головний герой), антагоніст (головний опонент, суперник), контрастні персонажі, які вводяться в історію, щоб підкреслити особливості інших персонажів, другорядні персонажі, які виконують допоміжні функції; постаті, що одноразово з'являються в оповіданні¹². Фрагментів у Біблії, де можна знайти протагоніста та антагоніста, а також другорядних осіб є багато.

У біблійному наративному аналізі говорять також про динамічних і статичних героїв¹³. Якщо з героєм оповідання щось відбувається, є якийсь розвиток подій, він змінює свої погляди чи приймає відповідні рішення, тоді можна говорити про динаміку поведінки героя. Але також часто герої можуть бути «простими, статичними», якщо до кінця історії не змінюють своєї сутності, або «складними», якщо стають предметом різних впливів. В Євангелії від Луки динамічним героєм можна вважати Закхея, який змінив своє ставлення до багатства (Лк. 19: 1-10):

«Господи, половину маєтку свого я віддам ось убогим, а коли кого скривдив був чим, - верну вчетверо» (Лк. 19:8).

Статичним героєм може бути багатий начальник, який не змінився на протязі тривання нарації, і затримався у тому ж самому стані (Лука 18:18-27):

«А він, коли почув це, то засумував, бо був вельми багатий» (Лк. 18: 23).

Інші техніки опису героїв оповідання це: показ та розповідь. Показ, це коли наратор презентує нам героїв оповідання з метою виявлення їх мотивів діяльності та поведінки. Таким прикладом може бути фрагмент з 5 глави Євангелія від Івана (Ів. 5:1-9). Євангеліст показує нам не тільки проблему, але й, наприклад, соціальний статус хворого:

¹² Див. Narrative Criticism // Dictionary of Biblical Criticism and Interpretation. / ред. Stanley E. Porter. – New York, 2007. – С. 237-238.

¹³ Див. Arp T. R. Perrine's Store and Structure. // Fort Worth:Harcourt Brace College Publishers, 1998, – С. 79-80.

«... Пане, я не маю людини, щоб вона, як порушено воду до купальні всадила мене» (Ів. 5:7).

Розповідь – це коли наратор безпосередньо інтерпретує героя, його мотивацію, вибір. Прикладом може бути фрагмент Євангелія від Марка:

«... бо не розуміли чуда про хліби, бо серце їхнє було затверділе» (Мк. 6:52).

Литовський та французький лінгвіст А. Ж. Греймас вважає, що в нарації треба говорити не про реальні персонажі, але про так звані функції або актантні фігури (що знаходяться в дії). Згідно з ним, актантна модель складається з шести елементів: суб'єкт, об'єкт, відправник, одержувач, помічник та опонент¹⁴. У Біблії ми також можемо знайти ці елементи. Таким прикладом може бути 24 глава книги Буття.

Під час проведення наративного аналізу необхідно також описати героя, визначити характер персонажа і те, яким чином він може впливати на хід оповідання. Біблійні історії по-різному описують природу своїх героїв та їх відношення до ходу подій.

Найбільш важливими елементами опису персонажа є:

- ім'я персонажа,
- опис характеру в оповіданні,
- діалоги за участю персонажа нарації,
- втручання Бога через сон, бачення чи пророцтво.

Завдання цих елементів не полягає в презентації характеру чи внутрішнього життя персонажа, але фактори, які впливають на його активність та дії в даній нарації.

6. Аналіз часу, простору та перспективи нарації

Час та простір – це основні складові елементи кожної нарації. Біблійне оповідання завжди має якусь хронологію, час, послідовність подій. Існує два види часу: час події (історії) та час розповідання¹⁵. Час події – це період часу, в якому трапляється наратоване¹⁶. Це реальний час, в якому відбувалися події. Час розповіді – це псевдочас, час три-

¹⁴ Греймас А. Структурная лингвистика. Поиск метода. – Москва, 2004. – С. 249-277.

¹⁵ Див. Ткачук О. Час // Наратологічний словник, – Тернопіль, 2002. – С. 155.

¹⁶ Там само. – С. 155

вання події в нарації. У Біблії, як правило, ми зустрічаємося з псевдо-часом. Візьмемо, наприклад, промову ап. Павла в ареопазі. Читання звернення в Афінах у 17 розділі Дій Апостолів займе майже хвилину. Звісно, що реальна промова не могла тривати хвилину чи навіть п'ять. Інший приклад – це Ізраїль в пустелі. Знаємо, що перебування продовжувалося 40 років. Але читання книг Тори аж ніяк не займе нам 40 років. Подібну ситуацію маємо з Йовом:

«І сиділи вони з ним на землі сім днів та сім ночей, і ніхто не промовив до нього ні слова, бо вони бачили, що біль його вельми великий» (Йов 2:13).

Відмінності між цими формами часу іноді дозволяють зрозуміти, яке значення має для наратора та чи інша подія, особливості тої чи іншої події. Якщо про якусь подію автор пише мало, це означає, що вона для нього не має великого значення. І навпаки, часом відносно коротка подія може мати довгий «час розповіді». Наприклад, Яків іде до Харану протягом багатьох тижнів, проходить відстань майже 1000 кілометрів. Але Біблія згадує тільки один момент: одкровення Бога в Бет-Ел (*Бут. 28, 10-22*). Це означає, що ця подія для наратора має велике значення. Інший приклад – це книга Повторення закону. Мойсей говорив один день, але розповідь розтягнута на багато розділів:

« І сталося сорокового року, одинадцятого місяця, першого дня місяця говорив Мойсей до Ізраїлевих синів усе, що Господь наказав був йому про них...» (Повт. 1:3).

Час розповіді – 34 розділи. Це означає, що для автора це – найважливіший момент перебування вибраного народу в пустелі.

У Новому Завіті класичним прикладом часу події та часу розповіді є 30 років недокументованого життя Ісуса Христа. В Євангеліях час розповіді про дитинство та приватне життя Спасителя є дуже короткий, але Його публічна діяльність детально висвітлена. Це також нам показує значення публічної діяльності Ісуса Христа.

У нарації час подій та час розповіді може збігатися. Це, як правило, буває в діалогах. Окрім того, в оповіданні час може прискорюватися (нп. *Через два роки...*), може сповільнюватися, а може взагалі затриматися, особливо в різних описах. Треба також звертати увагу на так званий порядок нарації. Послідовність описаної події може відрізнятися

від реальної послідовності подій. Всякі відхилення в нарації від реальної послідовності можна назвати анахронізмами. Є два типи анахронії: аналепсис і пролепсис.

Аналепсис – це явище чи подія, про яку ми говоримо, але яка вже відбулася. Прикладом може бути: *Бут. 20: 18*, історія Ієфая з книги *Суддів 11: 1-3*. Пролепсис розповідає про подію ще перед тим, як вона сталася. Більшість з них це «пророцтва» або віщі сни. Наприклад, Боже послання для Ревекки (*Бут. 25: 23*), Якова (*Бут. 28: 13-15*), слово Мойсею (*Вих. 3: 16-22*), слова Єровоаму (*1 Цар. 11: 26-39*).

Окрім часу та простору, під час наративного аналізу треба звернути увагу на перспективу та відстань оповідання. Перспектива – це точка зору наратора. Коли наратор знає та говорить більше, ніж герой оповідання, то це нульова фокалізація. Коли наратор знає та говорить менше, ніж герой оповідання, це зовнішня фокалізація. Але також буває, що наратор знає та говорить стільки ж, скільки знає та говорить герой оповідання, тобто наратор приймає точку зору героя оповідання. Тоді це буде зовнішня фокалізація. Дякуючи фокалізації, змінюється перспектива оповідання. Таким прикладом фокалізації може бути фрагмент з Дій Апостолів 12: 7-8. Іншим, важливим елементом наративного аналізу є відстань оповідання. Відстань оповідання – це спосіб, в який нарація регулює перехід інформації, наближаючись або віддаляючись від конкретної події. Чим більше деталей, тим оповідання ближче. Відстань збільшується тоді, коли домінує голос наратора.

З перспективою, часом та простором пов'язаний інший важливий елемент біблійного наративного аналізу. Це диз'юнкція ймовірності, тобто ситуація, коли ідеальний читач висуває припущення щодо дальшого перебігу подій. Таке припущення стає в нарації вузловим моментом – читач ставить гіпотези щодо дальшого перебігу подій. Визначити диз'юнкцію можна, дякуючи ефекту затримки. Затримка вводить читача в стан очікування, збільшує цікавість. Чим більша затримка, тим важливіша диз'юнкція, яка має настати. Завдяки затримці читач може створювати гіпотези та припущення. Прикладом диз'юнкції ймовірності може бути 12 розділ Дій Апостолів. У 4 вірші читачеві відкривається перспектива ставлення припущень:

«І схопивши його, посадив до в'язниці, і передав чотирьом чвіркам вояків, щоб його стерегли, бажаючи вивести людям його по

насії. Отож, у в'язниці Петра стерегли, а церква ревно молилася Богові за нього» (Дії 12: 4-5).

На цьому етапі нам треба добре зрозуміти, яким чином час, простір та перспектива керують читачем, до яких висновки ведуть, перед якими екзистенціальними рішеннями його ставлять.

7. Висновки

Метою статті було звернути увагу на деякі елементи наративного аналізу, які можна використовувати в біблійній герменевтиці. Звичайно, наративний аналіз – це складний, розбудований метод, з безліччю різних елементів та концепцій, який підходить до біблійних текстів як до літератури. Не всі елементи цього аналізу можуть безпосередньо використовуватися в інтерпретації біблійних текстів. Але разом з тим, глибокий аналіз біблійних героїв, часу нарації, сюжету та фабули дає можливість відкрити нові значення багатьох фрагментів Старого та Нового Завіту. Треба пам'ятати, що Біблія – це перед усім слово Боже, яке скероване до людини і діє в Церкві. Отож, інтерпретація Святого Письма залежить не тільки від вміння застосовувати ті чи інші підходи та методи, але від розуміння, яким чином Бог діє через Церкву і в Церкві. Тому використовуючи наративний підхід нам необхідно брати до уваги перспективу Божої історії спасіння, це вона, як правило, визначає порядок нарації та її хід.

Список джерел і літератури:

1. *Біблія* або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / переклад митрополита Іларіона (Огієнка). – К.: Українське біблійне товариство, 2004.– 1375 с.
2. *Греймас А.* Структурная лингвистика. Поиск метода. – Москва, 2004.
3. Літературознавчий словник-довідник за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка – К.: ВЦ «Академія», 2007.
4. *Ткачук О.* Наратологічний словник. – Тернопіль, 2002.
5. *Еко У.* Роль читателя. Исследования по семиотике текста. – СПб, 2005.
6. *Alter R.* The Art of Biblical Narrative. – New York, 1981.

8. *Arp T. R. Perrine's Store and Structure.* // Fort Worth:Harcourt Brace College Publishers, 1998
9. *Bar-Efrat S. Narrative Art in the Bible.* – Sheffield, 1989.
10. *Narrative Criticism* // *Dictionary of Biblical Criticism and Interpretation.* / ред. *Stanley E. Porter.* – New York, 2007.
11. *Powell M. A. What is Narrative Criticism? A New Approach to the Bible.* – London, 1993.